

Sitoumusten määrääminen pankkien noudatettavaksi kuluttajaluottojen markkinoilla

1. Asia

Sitoumusten määrääminen pankkien noudatettavaksi kuluttajaluottojen markkinoilla

2. Asianosaiset

Aktia Bank Abp

Danske Bank Oyj

Nordea Pankki Suomi Oyj

OP Ryhmä

POP Pankkiliitto osk

Svenska Handelsbanken AB (julk), Suomen sivukonttoritoiminta

Säästöpankkiliitto osk

Ålandsbanken Abp

3. Ratkaisu

Kilpailu- ja kuluttajavirasto määrää kilpailulain (948/2011) 10 §:n nojalla asianosaisten 29.4.2016 antamat ja 19.8.2016, 30.9.2016 sekä 27.10.2016 täydennetyt sitoumukset noudatettaviksi.

4. Asian vireilletulo ja selvitystoimenpiteet

1. Kilpailu- ja kuluttajavirasto (KKV) on aloittanut Suomessa toimivien pankkien Finanssialan keskusliiton (FK) piirissä harjoittamaa vakioehto-yhteistyötä koskevan oma-aloitteisen selvityksen huhtikuussa 2014. KKV on asiaa selvittäessään vastaanottanut kirjallisia ja suullisia selvityksiä FK:lta ja asianosaisilta. KKV on 26.5.2015 toimittanut alustavan arvionsa asianosaisten menettelystä, minkä jälkeen asianosaiset ovat esittäneet KKV:lle jäljempänä kohdassa 77 kuvatut sitoumukset asian käsittelyn päättämiseksi kilpailulain 10 §:n nojalla.
2. KKV on 27.10.2016 toimittanut päätösluonnoksen asianosaisten tiedoksi ja varannut hallintolain (434/2003) 34 §:n nojalla mahdollisuuden tulla kuulluksi.

5. Asiaselostus

5.1 Markkinaosapuolet

3. FK on finanssialan yhtiöiden etujärjestö. Se edustaa lähes kaikkia Suomessa toimivia pankkeja, vakuutusyhtiöitä, työeläkeyhtiöitä, rahoitusyhtiöitä, arvopaperinvälittäjiä, sijoitusrahastoyhtiöitä sekä finanssialan työnantajia. FK perustettiin vuonna 2007, kun Pankkiyhdistys, Vakuutusyhtiöiden Keskusliitto, Rahoitusyhtiöiden Yhdistys ja Finanssi-työnantajat yhdistyivät. FK:n tehtävänä on edistää yksityisen rahoitus- ja vakuutusalan sekä muun finanssialan yleisiä ja yhteisiä toimintaedellytyksiä, valvoa jäsentensä etuja sekä vastata finanssialan elinkeino- ja työmarkkinapoliittisesta edunvalvonnasta.¹
4. FK:ssa ylintä päätösvaltaa käyttää sen jäsenkokous, joka valitsee hallituksen. Hallituksen alaisuudessa toimii toimitusjohtaja ja seitsemän johdokuntaa. FK:n jäseneksi voivat liittyä rahoitus-, vakuutus- ja arvopaperimarkkinatoimialoilla toimintaa harjoittavat oikeustoimikelpoiset yhteisöt.² FK:lla on 384 jäsenyhteisöä, joista luottolaitoksia on 257.³
5. Suomessa toimi vuoden 2015 lopussa yhteensä 281 luottolaitosta.⁴ Vuonna 2015 pankkisektorin yhteenlaskettu liikevoitto oli noin 3 miljardia euroa, mikä on noin 18 prosenttia enemmän kuin vuonna 2014. Vuonna 2015 enemmistö pankeista kasvatti liikevoittoaan. Pankkien nettopalkkiotuotot kasvoivat edellisvuodesta noin 3 prosentilla. Vuonna 2015 pankkisektorin korkokate oli puolestaan 2,8 miljardia euroa, mikä oli 5 prosenttia vähemmän kuin vuonna 2014.⁵
6. Suurin osa Suomen rahalaitosten yleisölle myöntämien lainojen kannasta muodostuu lainoista kotitalouksille. Esimerkiksi vuoden 2014 lopussa yleisön lainakannasta 55 prosenttia oli kotitalouslainoja.⁶ Vuonna 2015 rahalaitokset antoivat kotitalouksille lainaa yhteensä 122 miljardia euroa.⁷ Lainanannon osalta pankkien markkinaosuudet jakautuvat Suomessa seuraavasti: OP Ryhmä 35,1 %, Nordea Pankki Suomi Oyj 28,1 %, Danske Bank 9,6 %, Handelsbanken 5,8 %, Säästöpan-

¹ FK:n säännöt 2 §.

² FK:n säännöt 3 §.

³ FK: Jäsenyhteisöt, 8.11.2016.

⁴ FK: Pankkivuosi 2015 Pankkien tuloskatsaus, julkaistu 8.6.2016, s. 3.

⁵ FK: Pankkivuosi 2015 Pankkien tuloskatsaus, julkaistu 8.6.2016, s. 9 ja Finanssivalvonta: Valvottavien taloudellinen tila ja riskit, Pankkisektori ja työeläkesektori 31.12.2015, Pankkisektorin vakavaraisuus vahva, toimintaympäristön aiheuttamat riskit korkealla, julkaistu 14.3.2016.

⁶ Suomen Pankki: Rahalaitokset Vuosikatsaus 2014, julkaistu 6.3.2015, s. 11. Yleisön lainakantaan luetaan mukaan lainat kotitalouksille, yrityksille ja julkisyhteisöille sekä lainat vakuutusyhtiöille ja muille rahoituslaitoksille kuin rahalaitoksille.

⁷ FK: Finanssialan vuositilasto 2015.

kit 3,0 %, Aktia 2,8 %, POP Pankki -ryhmä 1,4 %, Ålandsbanken Abp 1,1 %, Hypo 0,7 % ja muut 8,2 %.⁸

5.2 Pankkien vakioehtoyhteistyö

7. Pankkialan vakioehtoyhteistyö on KKV:n saamien tietojen mukaan alkanut Suomen Pankkiyhdistyksessä 1990-luvun alkupuolella. Vuodesta 2007 alkaen vakioehtoyhteistyötä on harjoitettu FK:n piirissä.
8. Vakioehtoyhteistyön tuloksena on syntynyt FK:n kuluttajaluotonantoa koskeva vakioehtokokonaisuus, joka koostuu velan yleisistä ehdoista, tiliin liitetyn luoton yleisistä ehdoista ja valtion takaaman opintolainan ehdoista. Velan yleiset ehdot muodostavat kuluttajaluotonantoa koskevan malliehtokokonaisuuden ytimen. Muut luotonantoa koskevat ehdot ovat monilta osin samansisältöisiä kuin velan yleiset ehdot.
9. FK:n pankkijohtokunta on kokouksessaan 8.9.2011 arvioinut luotonantoa koskevaa malliehtokokonaisuutta ja päättänyt jättää sen voimaan. Kyseiseen pankkijohtokunnan kokoukseen ovat osallistuneet Aktia Bank Abp, Danske Bank Oyj, DNB Bank ASA, FIM Oyj, Nordea Pankki Suomi Oyj, OP-Pohjola ryhmä, POP Pankkiliitto osk, Svenska Handelsbanken AB (julk), Säästöpankkiliitto osk ja Ålandsbanken Abp.
10. FK:n luotonantoa koskevat vakioehdot ovat olleet kaikkien vapaasti saatavilla FK:n internetsivuilla 25.4.2014 saakka. FK on ilmoittanut KKV:lle luopuneensa vakioehtoyhteistyöstä huhtikuussa 2014.

5.3 Maksujen ja palkkioiden muuttamista koskeva ehto

11. FK:n piirissä laadittujen velan yleisten ehtojen 4 kohta koskee maksujen ja palkkioiden muuttamista. Kohdan mukaan:

"Pankilla on oikeus muuttaa maksuja ja palkkioita. Pankki voi korottaa velasta perittäviä palveluhinnastoon/velkakirjaan allekirjoitushetkellä sisältyviä maksuja ja palkkioita yleisen hintatason kohoamisen tai kustannusten lisääntymisen vuoksi tai muusta perustellusta syystä.

Pankki ilmoittaa velalliselle kirjallisesti tai erikseen sovitulla tavalla sähköisesti maksujen ja palkkioiden muutoksesta [pankkikohtainen] ja niiden vaikutuksista maksuerien suuruuteen ja lukumääriin tai asuntoluotoissa viimeiseen takaisinmaksupäivään. Muutos tulee voimaan pankin ilmoittamasta ajankohdasta lukien, kuitenkin aikaisintaan yhden kuukauden kuluttua ilmoituksen lähettämisestä velalliselle."

⁸ Lainat Suomeen (muille kuin rahalaitoksille). FK: Finanssialan vuositilasto 2015.

Edellä kohdassa 9 mainitussa FK:n pankkijohtokunnan kokouksessa velan yleisten ehtojen 4 kohdasta on poistettu maininta yleisen hintatason kohoamisesta.

12. Vastaava kohta sisältyy valtion takaaman opintolainan yleisiin ehtoihin. Tiliin liitetyn luoton yleisissä ehdoissa maksujen ja palkkioiden muuttamisen osalta todetaan, että pankki ilmoittaa maksujen ja palkkioiden muutoksista tiliehdoissa sovitulla tavalla.
13. KKV:n tietojen mukaan pankit ovat sisällyttäneet velan yleisten ehtojen maksujen ja palkkioiden muuttamista koskevan ehdon omiin vakioehtoihinsa pääosin sellaisenaan.

5.4 Luoton koron ja maksujen muuttamista koskeva kuluttajansuojalainsäädäntö

14. Velan yleisten ehtojen maksujen ja palkkioiden muuttamista koskevasta ehdosta sopimisen kilpailuoikeudellisen arvioinnin kannalta merkityksellinen on jäljempänä kuvattu kuluttajaluottosopimuksen muuttamisen lainsäädännöllinen konteksti, erityisesti kuluttajansuojalainsäädännön maksujen ja palkkioiden muuttamiselle asettamat edellytykset.
15. Kuluttajansuojalainsäädäntö rajoittaa luotonantajan oikeutta muuttaa kuluttajalta luotosta perittävää korkoa ja muita luottosuhteeseen liittyviä maksuja. Kuluttajansuojalain (1978/38) 7 luku koskee kuluttajaluottoja, joilla 7 luvun 1 §:n 1 momentin mukaan tarkoitetaan luottoja, jotka elinkeinonharjoittaja (luotonantaja) sopimuksen mukaan myöntää tai lupaa myöntää kuluttajalle lainana, maksunlykkäyksenä tai muuna vastaavana taloudellisena järjestelyinä.⁹
16. Kuluttajansuojalain 7 luvun 17 §:n 3 momentin mukaan kuluttajalta ei saa luottosuhteen perusteella periä korkoa tai maksuja, josta ei ole sovittu kuluttajaluottosopimuksessa. Luottosopimuksen maksujen ja palkkioiden muutoksiin sovelletaan luottosopimuksen tyypistä riippuen joko kuluttajansuojalain 7 luvun 24 §:ää tai maksupalvelulain (2010/290) 3 lukua.¹⁰
17. Asuntolainoihin ja muihin luottoihin, joihin ei sisälly maksuvälineominaisuuksia, sovelletaan kuluttajansuojalain 7 luvun 24 §:ää. Kyseisten luottojen koron muuttamista koskee kuluttajansuojalain 7 luvun 24 §:n

⁹ Kuluttajansuojalain 7 luvun 5 §:n mukaan lain 7 luvun säännöksistä kuluttajan vahingoksi poikkeavat sopimusehdot ovat mitättömiä.

¹⁰ Kuluttajaluottosopimukseen sovelletaan kuluttajansuojalain 7 luvun säännösten lisäksi maksupalvelulakia, jos kyse on luotollisesta tilistä, jota voidaan käyttää tilisiirtojen ja muiden maksutapahtumien toteuttamiseen. Maksupalvelulakia sovelletaan myös silloin, kun luottoa voi käyttää maksukortilla tai muulla maksuvälineellä, lukuun ottamatta sellaisiin välineisiin perustuvia luottoja, joita voidaan käyttää tavarain, palvelun tai muun hyödykkeen hankkimiseksi ainoastaan välineen liikkeeseenlaskijan käyttämissä tiloissa taikka liikkeeseenlaskijan kanssa solmitun sopimuksen nojalla joko hyödykkeen tarjoajien rajatussa verkossa tai joidenkin hyödykkeiden hankkimiseksi. HE 24/2010 vp, s. 27.

1 momentti, jonka mukaan kuluttajaluottosopimuksen ehdoissa voidaan sopia, että luotosta maksettava korko muuttuu sopimuksessa yksilöidyn viitekoron muutosten mukaisesti. Sovellettavan viitekoron on oltava julkisesti saatavilla ja perustuttava luotonantajan yksipuolisesta määräysvallasta riippumattomiin tekijöihin. Koron muutokset on toteutettava tasapuolisesti ja kuluttajia syrjimättömällä tavalla. Luottosopimuksen johdosta perittävien maksujen muuttamista koskee puolestaan lain 7 luvun 24 §:n 4 momentti, jonka mukaan maksuja voidaan muuttaa vain sopimuksessa yksilöidyn perusteiden.

18. Kuluttajansuojalain koron ja maksujen muutoksia koskeva 7 luvun 24 § on muutettu lailla 851/2016. Muutokset tulevat voimaan 1.1.2017. Kuluttajansuojalain 24 §:n uuden 4 momentin mukaan luottosopimuksen johdosta perittäviä maksuja saadaan muuttaa vain sopimuksessa yksilöidyn perusteiden. Maksun korotus ei saa olla suurempi kuin luotonantajalle aiheutunut tosiasiallinen lisäys kustannuksissa, joiden johdosta maksua luottosopimuksen mukaan peritään. Hallituksen esityksen 77/2016¹¹ mukaan säännös rajoittaisi luottosopimuksen johdosta perittävien maksujen korottamista siten, että kuluttajalta saisi periä ainoastaan luotonantajalle aiheutuneen tosiasiallisen lisäyksen kustannuksissa, joiden johdosta maksua luottosopimuksen mukaan peritään. Maksun perusteen ja korotuksen perusteen välillä on siis oltava syy-yhteys. On kuitenkin riittävää, että maksun muutos vastaa likimääräisesti tosiasiallisten kustannusten määrän lisäyksiä. Täydellistä vastaavuutta tosiasiallisten kustannusten kanssa ei edellytetä.¹²
19. Tilien ja luottokorttien sopimusehtojen muuttamista koskee maksupalvelulain 3 luku. Lain 30 § koskee puitesopimuksen muuttamista palveluntarjoajan aloitteesta. Kyseisen säännöksen 1 momentin mukaan jos palveluntarjoaja ehdottaa muutoksia puitesopimukseen, ehdotus on toimitettava maksupalvelun käyttäjälle kirjallisesti tai muulla pysyvällä tavalla vähintään kaksi kuukautta ennen muutosten ehdotettua voimaantulopäivää. Lisäksi 30 §:n 2 momentissa todetaan, että jos puitesopimukseen sisältyy ehto, jonka mukaan maksupalvelun käyttäjän katsotaan hyväksyneen palveluntarjoajan ehdottamat sopimusehtojen muutokset, jollei hän muutosten ehdotettuun voimaantulopäivään mennessä vastusta niitä, maksupalvelun käyttäjää on muutosehdotuksessa muistutettava hänen oikeudestaan vastustaa muutoksia. Maksupalvelun käyttäjällä on muutosten ehdotettuun voimaantulopäivään saakka oikeus irtisanoa puitesopimus päättyväksi heti. Muutosehdotuksessa on mainittava tästä oikeudesta. Koron ja valuutan vaihtokurssin muutoksia koskevan maksupalvelulain 32 §:n 1 momentin mukaan koron ja valuutan vaihtokurssin muutoksia voidaan soveltaa välittömästi ilman ennakk-

¹¹ Hallituksen esitys HE 77/2016 vp, Hallituksen esitys eduskunnalle laeiksi kuluttajansuojalain muuttamisesta, asunto-omaisuuteen liittyvien kuluttajaluottojen välittäjistä ja eräiden luotonantajien ja luotonvälittäjien rekisteröinnistä sekä eräiksi niihin liittyviksi laeiksi.

¹² HE 77/2016 vp, s. 50.

koilmoitusta, jos tällaisesta oikeudesta on sovittu puitesopimuksessa ja jos muutokset perustuvat sellaiseen viitekorkoon tai -kurssiin, jonka määräyspäivästä ja indeksistä tai muusta laskentaperusteesta on sovittu puitesopimuksessa. Lisäksi lain 33 §:n 1 momentti edellyttää, että sovellettavan koron perustana käytettävän viitekoron on oltava julkisesti saatavilla ja 33 §:n 3 momentin mukaan koron muutokset on toteutettava tasapuolisesti ja maksupalvelun käyttäjiä syrjimättömällä tavalla.

20. Kuluttajaluottosopimuksen korkojen ja maksujen muutoksia rajoittaa myös kuluttajansuojalain 3 luvun 1 §:n 1 momentti, jonka mukaan elinkeinonharjoittaja ei saa käyttää kulutushyödykkeitä tarjotessaan sopimusehtoa, jota kulutushyödykkeen hinta ja muut asiaan vaikuttavat seikat huomioon ottaen on pidettävä kuluttajien kannalta kohtuuttomana.

6. Ratkaisun perustelut

6.1 Sovellettava lainsäädäntö

6.1.1 Kilpailulain 50 §

21. Tarkasteltavana oleva menettely on KKV:n tietojen perusteella alkanut ennen kilpailulain (948/2011) voimaantuloa 1.11.2011. Kilpailulain 50 §:n 3 momentin nojalla ennen 1.11.2011 tapahtuneeseen menettelyyn sovelletaan kilpailunrajoituslakia (480/1992, ml. muutossäädös 318/2004) ja 1.11.2011 jälkeen tapahtunutta menettelyä arvioidaan kilpailulain mukaan.

6.1.2 Kilpailulain 5 §

22. Kilpailulain 5 §:n¹³ mukaan sellaiset elinkeinonharjoittajien väliset sopimukset, elinkeinonharjoittajien yhteenliittymien päätökset sekä elinkeinonharjoittajien yhdenmukaistetut menettelytavat, joiden tarkoituksena on merkittävästi estää, rajoittaa tai vääristää kilpailua tai joista seuraa, että kilpailu merkittävästi estyy, rajoittuu tai vääristyy, ovat kiellettyjä.

Kiellettyjä ovat erityisesti sellaiset sopimukset, päätökset ja menettelytavat:

- 1) joilla suoraan tai välillisesti vahvistetaan osto- tai myyntihintoja taikka muita kauppaehtoja;
- 2) joilla rajoitetaan tai valvotaan tuotantoa, markkinoita, teknistä kehitystä taikka investointeja;
- 3) joilla jaetaan markkinoita tai hankintalähteitä;

¹³ Säännös on ennen 1.11.2011 voimassa olleen kilpailunrajoituslain 4 §:n mukainen. HE 88/2010 vp, s. 56.

- 4) joiden mukaan eri kauppakumppaneiden samankaltaisiin suorituksiin sovelletaan erilaisia ehtoja siten, että kauppakumppanit asetetaan epäedulliseen kilpailuasemaan; tai
- 5) joiden mukaan sopimuksen syntymisen edellytykseksi asetetaan se, että sopimuspuoli hyväksyy lisäsuoritukset, joilla niiden luonteen vuoksi tai kauppatavan mukaan ei ole yhteyttä sopimuksen kohteeseen.
23. Kilpailulain 5 § perustuu Euroopan unionin toiminnasta tehdyn sopimuksen (SEUT) 101 artiklan 1 kohtaan ja sitä on tulkittava 101 artiklan soveltamiskäytännön mukaisesti.
24. Kilpailulain 5 §:n kielto koskee sekä yritysten nimenomaisia sopimuksia tai näihin rinnastettavaa yritysten yhteisymmärrystä että yritysten yhteiselinten ja yhteenliittymien päätöksiä tai vastaavia järjestelyitä, joilla rajoitetaan tai ohjataan horisontaalisessa tasossa yritysten kilpailukeinojen käyttöä.¹⁴
25. Kilpailulain 5 §:n kielto kattaa elinkeinonharjoittajien tai elinkeinonharjoittajien yhteenliittymien horisontaaliset hintoja tai vastikkeita koskevat sopimukset, suositukset tai vastaavat järjestelyt. Kielletty yhteistyö voi koskea paitsi tavaroista ja palveluista perittäviä tai maksettavia hintoja myös alennuksia tai erilaisia toimitusmaksuja sekä vastaavia toimintusehtoja.¹⁵
26. Elinkeinonharjoittajien yhteenliittymällä tarkoitetaan markkinoilla yhteinäisesti toimivaa elinkeinonharjoittajien ryhmää, jonka yhteistoiminta on organisoitunut tavalla, jota ei voida pitää täysin väliaikaisena.¹⁶
27. Kilpailunrajoituslain esitöiden sekä oikeuskäytännön mukaan elinkeinonharjoittajien yhteenliittymällä tarkoitetaan esimerkiksi toimialayhdistystä.¹⁷ Jäljempänä tarkemmin selostetuin tavoin elinkeinonharjoittajien yhteenliittymän päätöksen määritelmä on laaja ja se kattaa varsinaisten päätösten lisäksi esimerkiksi yhteenliittymän antaman suosituksen, jota voidaan sen oikeudellisesta luonteesta ja velvoittavuudesta riippumatta pitää todellisena ilmauksena yhteenliittymän tahdosta sovittaa yhteen jäsentensä käyttäytyminen suosituksen mukaiseksi.¹⁸

¹⁴ HE 162/1991 vp, s. 10.

¹⁵ HE 162/1991 vp, s. 10.

¹⁶ HE 148/1987 vp, s. 16.

¹⁷ HE 11/2004 vp, s. 30, KHO 277/2/10, 14.6.2013, taltio 1993, s. 15, asia C-309/99 *Wouters ym.*, yhteisöjen tuomioistuimen tuomio 19.2.2002, kohta 64 ja komission päätös asiassa 2005/8/EY *Belgian Architects' Association*, 24.6.2004, kohdat 38 ja 44.

¹⁸ Esim. asia C-45/85 *Verband der Sachversicherer v. komissio*, yhteisöjen tuomioistuimen tuomio 27.1.1987, kohdat 29–32 ja KHO 277/2/10, 14.6.2013, taltio 1993, s. 16–17.

6.1.3 Kilpailulain 6 §

28. Kilpailulain 6 §:n¹⁹ poikkeussäännöksen mukaan 5 §:ssä säädetty kieltö ei kuitenkaan koske sellaista elinkeinonharjoittajien välistä sopimusta, elinkeinonharjoittajien yhteenliittymän päätöstä tai elinkeinonharjoittajien yhdenmukaistettua menettelytapaa tai sellaista sopimusten, päätösten tai yhdenmukaistettujen menettelytapojen ryhmää, joka:
- 1) osaltaan tehostaa tuotantoa tai tuotteiden jakelua taikka edistää teknistä tai taloudellista kehitystä;
 - 2) jättää kuluttajille kohtuullisen osuuden näin saatavasta hyödystä;
 - 3) ei aseta asianomaisille elinkeinonharjoittajille rajoituksia, jotka eivät ole välttämättömiä mainittujen tavoitteiden saavuttamiseksi; ja
 - 4) ei anna näille elinkeinonharjoittajille mahdollisuutta poistaa kilpailua merkittävältä osalta kysymyksessä olevia hyödykkeitä.
29. Kilpailulain 6 § perustuu SEUT 101 artiklan 3 kohtaan ja sitä on tulkittava 101 artiklan soveltamiskäytännön mukaisesti.
30. Kilpailulain 6 §:n poikkeussäännös täydentää kilpailulain sääntelyä siten, ettei 5 §:n kieltö koske sellaista merkittävästi kilpailua rajoittavaa menettelyä, jonka positiiviset vaikutukset ylittävät sen kilpailua rajoittavat vaikutukset. Vakiintuneen oikeuskäytännön mukaan poikkeussäännöksen edellytykset ovat kumulatiivisia eli niiden on kaikkien täytyttävä, jotta poikkeussäännöstä voitaisiin soveltaa.²⁰ On kuitenkin epätodennäköistä, että vakavat kilpailunrajoitukset täyttäisivät poikkeussäännöksen edellytykset.²¹
31. Vakiintuneen oikeuskäytännön mukaan todistustaakka kilpailulain 6 §:n mukaisen tehokkuuspuolustuksen soveltumisesta on kilpailunrajoitukseen osallistuvilla elinkeinonharjoittajilla tai näiden yhteenliittymällä itsellään.²²

6.1.4 Kilpailulain 10 §

32. Kilpailulain 10 §:n mukaan KKV voi päätöksellään määrätä epäiltyyn kilpailunrajoitukseen osallistuneiden elinkeinonharjoittajien ja elinkei-

¹⁹ Säännös on ennen 1.11.2011 voimassa olleen kilpailunrajoituslain 5 §:n mukainen. HE 88/2010 vp, s. 56.

²⁰ Esim. yhdistetyt asiat T-185/00, T-216/00, T-299/00 ja T-300/00 *M6 ym. v. komissio*, yhteisöjen ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen tuomio 8.10.2002, kohta 86 ja asia T-17/93 *Matra Hachette v. komissio*, yhteisöjen ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen tuomio 15.7.1994, kohta 85.

²¹ Komission suuntaviivat perustamissopimuksen 81 artiklan 3 kohdan soveltamisesta, EYVL C 101/97, 27.4.2004, kohta 46.

²² Esim. yhdistetyt asiat C-501/06 P, C-513/06 P, C-515/06 P ja C-519/06 P *GlaxoSmithKline Services ym. v. komissio*, yhteisöjen tuomioistuimen tuomio 6.10.2009, kohdat 82–83.

nonharjoittajien yhteenliittymien esittämät sitoumukset näitä elinkeinonharjoittajia velvoittaviksi, jos sitoumuksilla voidaan poistaa toiminnan kilpailua rajoittava luonne. KKV voi ottaa asian uudelleen käsiteltäväkseen, jos jokin päätöksen perusteena oleva tosiseikka on muuttunut olennaisesti, jos asianosaiset elinkeinonharjoittajat rikkovat sitoumuksiin tai jos päätös on perustunut osapuolten toimittamiin puutteellisiin, virheellisiin tai harhaanjohtaviin tietoihin.

6.2 Tarkasteltavana olevan menettelyn alustava arviointi

6.2.1 Vaikutus jäsenvaltioiden väliseen kauppaan

33. Epäiltyyn kilpailunrajoitukseen tulee soveltaa kansallisen lain lisäksi Euroopan unionin toiminnasta tehdyn sopimuksen (SEUT) 101 artiklaa silloin, kun tapauksen arvioidaan vaikuttavan jäsenvaltioiden väliseen kauppaan.
34. Asiassa tarkasteltavana oleva vakioehtoyhteistyö on toteutettu Suomessa toimivia pankkeja laajasti edustavan edunvalvontajärjestön puitteissa. Vakioehdot ovat olleet kaikkien markkinatoimijoiden saatavilla. Asianosaisten osuus vuonna 2015 kotitalouksille myönnettyistä lainoista oli lähes 90 prosenttia. KKV:n alustavan arvion mukaan tarkasteltavana oleva menettely on ollut omiaan vaikuttamaan jäsenvaltioiden väliseen kauppaan, joten asiassa on kilpailulain 5 §:n ohella sovellettava SEUT 101 artiklaa.

6.2.2 Elinkeinoharjoittajien välinen sopimus, yhdenmukaistettu menettelytapa ja yhteenliittymän päätös

6.2.2.1 Arvioinnin perusteet

35. Kilpailulain 5 §:ssä kielletään elinkeinonharjoittajien väliset sopimukset, elinkeinonharjoittajien yhteenliittymien päätökset ja elinkeinonharjoittajien yhdenmukaistetut menettelytavat, jotka rajoittavat kilpailua. Kilpailunrajoituslain esitöiden mukaan säännöksessä tarkoitetaan yritysten nimenomaisten sopimusten ohella niihin rinnastettavaa yritysten yhteisymmärrystä sekä yritysten yhteiselinten ja yhteenliittymien päätöksiä tai vastaavia järjestelyjä, joilla rajoitetaan ja ohjataan horisontaalisesti yritysten kilpailukeinojen käyttöä.²³
36. Kilpailulain 5 §:n tarkoittama elinkeinonharjoittajien välinen sopimus on käsitteenä laaja. Vakiintuneessa oikeuskäytännössä riittävänä sopimuksen käsitteen tunnusmerkistön täyttymiselle on pidetty sitä, että kyseessä olevat yritykset ovat ilmaisseet yhteisen tahtonsa käyttäytyä markkinoilla tietyllä tavalla. Yhteisymmärryksen ilmaisun muodolla ei oikeuskäytännön mukaan ole merkitystä, kunhan ilmaisu vastaa sopi-

²³ HE 162/1991 vp, s.10.

muspuolten tahtoa.²⁴ Näin ollen myös keskenään kilpailevien yritysten laatimia vakioehtoja voidaan pitää elinkeinonharjoittajien välisenä sopimuksena, kun niiden katsotaan ilmaisevan yritysten yhteistä tahtoa.²⁵

37. Vastaavasti elinkeinonharjoittajien yhdenmukaistettu menettelytapa on käsitteenä laaja. Unionin tuomioistuimen vakiintuneen oikeuskäytännön mukaan yhdenmukaistetulla menettelytavalla tarkoitetaan yritysten välisen yhteistoiminnan muotoa, jolla tietoisesti korvataan kilpailun riskit käytännön yhteistyöllä ilman, että asiasta olisi tehty varsinaista sopimusta.²⁶ Oikeuskäytännön mukaan yhteensovittamista ja yhteistyötä on tarkasteltava siitä lähtökohdasta, että jokaisen markkinoilla toimivan yrityksen on määriteltävä itsenäisesti toimintalinja, jota se aikoo noudattaa markkinoilla. Tämän periaatteen kanssa on ehdottomasti ristiriidassa se, että yritykset ovat keskenään minkäänlaisessa suorassa tai epäsuorassa yhteydessä, jonka tarkoituksena tai seurauksena on vaikuttaa kilpailijan markkinakäyttäytymiseen tai paljastaa kilpailijalle oma päätetty tai suunnitteilla oleva markkinakäyttäytyminen.²⁷ Oikeuskäytännössä on vahvistettu yhdenmukaistetun menettelytavan käsitteen kattavan paitsi yritysten välisen yhteistoiminnan, myös tätä yhteistoimintaa seuraavan markkinakäyttäytymisen ja näiden kahden seikan välisen syy-yhteyden.²⁸ Vakioehdoista päättämistä sekä vakioehtojen käyttöönottoa ja soveltamista voidaan kokonaisuudessaan tarkastella elinkeinonharjoittajien yhdenmukaistettuna menettelytapana.
38. Elinkeinonharjoittajien välisen sopimuksen ja elinkeinonharjoittajien yhdenmukaistetun menettelytavan määritelmien tavoin myös elinkeinonharjoittajien yhteenliittymän päätöksen käsitettä tulkitaan laajasti. Yhteenliittymän päätöksiksi katsotaan varsinaisten päätösten ohella käytännössä kaikki toiminta, jolla pyritään koordinoimaan jäsenten kilpailukäyttäytymistä.²⁹ Esimerkiksi yhteenliittymän antamaa suositusta, joka riippumatta sen oikeudellisesta luonteesta on todellinen ilmaus yhteen-

²⁴ Esim. asia T-7/89 *Hercules Chemicals v. komissio*, yhteisöjen ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen tuomio 17.12.1991, kohta 256, T-53/03 *BPB v. komissio*, yhteisöjen ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen tuomio 8.7.2008, kohdat 79–80 ja asia T-9/99, *HFB Holding ym. v. komissio*, yhteisöjen ensimmäisen oikeusasteen tuomio 20.3.2002, kohta 199.

²⁵ Vakioehtoja on arvioitu elinkeinonharjoittajien välisenä sopimuksena esimerkiksi komission päätöksessä IV/24.510 *GERO-Fabrik*, 22.12.1976, kohta II(a)2.

²⁶ Esim. asia C-48/69 *ICI v. komissio*, yhteisöjen tuomioistuimen tuomio 14.7.1972, kohta 64, asia C-199/92 P *Hüls v. komissio*, yhteisöjen tuomioistuimen tuomio 8.7.1999, kohta 158 ja asia C-8/08 *T-Mobile Netherlands ym.*, yhteisöjen tuomioistuimen tuomio 4.6.2009, kohta 26.

²⁷ Esim. asia C-49/92 P *komissio v. Anic Participazioni*, yhteisöjen tuomioistuimen tuomio 8.7.1999, kohdat 116–117 ja C-199/92 P *Hüls v. komissio*, kohdat 159–160 ja niissä viitattu oikeuskäytäntö.

²⁸ Esim. asia C-49/92 P *komissio v. Anic Participazioni*, kohta 118 ja asia C-199/92 P *Hüls v. komissio*, kohta 161.

²⁹ Esim. yhdistetyt asiat C-209–215 ja 218/78 *Van Landewyck v. komissio*, yhteisöjen tuomioistuimen tuomio 29.10.1980, kohta 88, asia C-96/82 *IAZ v. komissio*, yhteisöjen tuomioistuimen tuomio 8.11.1983, kohta 20, asia T-136/94 *Eurofer v. komissio*, yhteisöjen ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen tuomio 11.3.1999, kohta 116 ja asia C-382/12 P *MasterCard Inc. ym. v. komissio*, unionin tuomioistuimen tuomio 11.9.2014, kohta 76.

liittymän tahdosta sovittaa yhteen jäsentensä käyttäytyminen suosituksen mukaiseksi, on pidettävä kiellettyä yhteenliittymän päätöksenä.³⁰

39. Erityisesti hintoja koskevat suositukset ja ohjeet yhdenmukaistavat yritysten hinnoittelua ja haittaavat markkinoiden itseohjautuvuutta. Suositusluonteisten hinnoitteluohjeiden antaminen ja niiden soveltaminen johtaa käytännössä lähes aina samaan lopputulokseen kuin nimenomainen hintoja koskeva sopimus. Tähän on rinnastettava myös erilaisten yhteisten hinnoitteluperusteiden käyttö.³¹ Näin on myös silloin, kun suositushinnat on laadittu alan yhteisten vakioehtojen muotoon.³²
40. Kilpailulain 5 §:n mukaisten yritysten välisten sopimusten, yhdenmukaistettujen menettelytapojen ja yritysten yhteenliittymien päätösten välisen erottelun tarkoituksena on varmistaa, että säännöksen kieltö kattaa yritysten välisen yhteistoiminnan eri muodot. Erottelulla pyritään estämään se, että yritykset voisivat välttyä kilpailusääntöjen soveltamiselta pelkästään toimintansa yhteen sovittamisen muodon perusteella.³³ Kilpailulain 5 §:n kiellon soveltamisalaan voidaan katsoa kuuluvan samankaltaisia kilpailua rajoittavia yhteistyön muotoja, jotka saattavat erota toisistaan ainoastaan voimakkuutensa ja ilmenemismuotojensa osalta. Keskenään kilpailevien yritysten välisen kielletyn yhteistyön täsmällinen luokittelu sopimukseksi, yhdenmukaistetuksi menettelytavaksi tai yhteenliittymän päätökseksi ei ole välttämätöntä, mikäli menettely sisältää piirteitä eri yhteistyön muodoista, joilla on sama kilpailuvastainen tavoite.³⁴

6.2.2.2 Asianosaisten menettely

41. Edellä kohdassa 11 kuvattua FK:n piirissä laadittuihin velan yleisiin ehtoihin sisältyvää maksujen ja palkkioiden muuttamista koskevaa ehtoa voidaan tarkastella sekä elinkeinonharjoittajien välisenä sopimuksena ja/tai elinkeinonharjoittajien yhdenmukaistettuna menettelytapana että elinkeinonharjoittajien yhteenliittymän päätöksenä. KKV:n alustavan arvon mukaan maksujen ja palkkioiden muuttamisesta sopimisessa on kyse FK:n toimielimissä edustettuina olleiden, keskenään kilpailevien pankkien yhdenmukaistetusta menettelytavasta ja/tai kyseisten pankkien välisestä sopimuksesta, joka ilmaisee pankkien yhteistä tahtoa rajoittaa niiden välistä hintakilpailua kuluttajaluottojen maksujen ja palkkioi-

³⁰ Esim. asia C-45/85 *Verband der Sachversicherer*, kohta 32.

³¹ HE 162/1991 vp, s. 10.

³² Komission suuntaviivat Euroopan unionin toiminnasta tehdyn sopimuksen 101 artiklan soveltamisesta horisontaalista yhteistyötä koskeviin sopimuksiin, EUVL C 11/01, 14.1.2011, kohta 276.

³³ Esim. asia C-49/92 P *komissio v. Anic Participazioni*, kohdat 112 ja 132–133, asia C-238/05 *Asnef-Equifax*, yhteisöjen tuomioistuimen tuomio 23.11.2006, kohta 32 ja asia C-382/12 P *MasterCard Inc. ym. v. komissio*, kohta 63.

³⁴ Esim. asia C-49/92 P *komissio v. Anic Participazioni*, kohta 131 ja asia C-8/08 *T-Mobile Netherlands ym.*, kohta 23.

den osalta. Samalla maksujen ja palkkioiden muuttamista koskevan ehdon sisällyttämistä velan yleisiin ehtoihin voidaan KKV:n alustavan arvion mukaan pitää FK:n antamana hinnoitteluun liittyvänä toimialayhdistyksen päätöksenä, jonka tarkoituksena on sovittaa yhteen FK:n jäsenten käyttäytymistä siten, että niiden välinen hintakilpailu kuluttajaluottojen maksujen ja palkkioiden osalta rajoittuu.

42. KKV:n näkemyksen mukaan menettelyn tarkka luonnehdinta ei olisi omiaan muuttamaan kilpailulain 5 §:n nojalla tehtävää arviota, sillä menettelyn tavoitteena on KKV:n alustavan arvion mukaan ollut sama kilpailunvastainen lopputulos pankkien välisen hintakilpailun rajoittamisesta.
43. Asian lopputulos huomioon ottaen KKV ei pidä tarpeellisena ottaa lopullisesti kantaa siihen, onko menettelyssä ollut kyse elinkeinonharjoittajien välisestä sopimisesta, elinkeinonharjoittajien yhdenmukaistetusta menettelytavasta ja/tai elinkeinonharjoittajien yhteenliittymän päätöksestä.

6.2.3 Kilpailunrajoituksen luonne ja kilpailua rajoittava tarkoitus

6.2.3.1 Arvioinnin perusteet

44. Kilpailulain 5 § kieltää menettelyt, jotka merkittävästi estävät, rajoittavat tai vääristävät kilpailua tai joista seuraa, että kilpailu merkittävästi estyy, rajoittuu tai vääristyy. Kuuluakseen 5 §:n soveltamisalaan sopimuksen, päätöksen tai yhdenmukaistetun menettelytavan tarkoituksena tai seurauksena tulee siten olla kilpailun estyminen, rajoittuminen tai vääristyminen. Erottelu ”tarkoitukseen perustuvien” ja ”vaikutukseen perustuvien” kilpailua rajoittavien menettelyjen välillä liittyy siihen, että tiettyjen yritysten välisten yhteistoimintamuotojen voidaan luonteensa puolesta katsoa haittaavan kilpailun normaalia toimintaa.³⁵
45. Sopimuksen, päätöksen tai yhdenmukaistetun menettelytavan tarkoituksena voidaan katsoa olevan merkittävästi rajoittaa kilpailua erityisesti silloin, kun kyse on kilpailijoiden välisistä rajoituksista, joilla vahvistetaan hintoja, rajoitetaan tuotantoa tai myyntiä taikka jaetaan markkinoita tai asiakkaita. Tämä ei edellytä, että kilpailunrajoituksen osapuolilla olisi ollut nimenomainen tarkoitus rajoittaa kilpailua.³⁶ Arvioitaessa merkitseekö sopimus, päätös tai yhdenmukaistettu menettelytapa tarkoitukseen perustuvaa kilpailunrajoitusta on tarkasteltava muun muassa rajoituksen sisältöä, tavoitteita, sen taloudellista ja oikeudellista asiayhteyttä

³⁵ Esim. asia C-209/07 *Beef Industry Development Society ja Barry Brothers*, yhteisöjen tuomioistuimen tuomio 20.11.2008, kohta 17, asia C-8/08 *T-Mobile Netherlands ym.*, kohta 29, asia C-226/11, *Expedia*, unionin tuomioistuimen tuomio 13.12.2012, kohta 36 ja asia C-32/11 *Allianz Hungária Biztosító ym.*, unionin tuomioistuimen tuomio 14.3.2013, kohta 35.

³⁶ HE 11/2004 vp, s. 32.

sekä otettava huomioon rajoituksen kohteena olevien hyödykkeiden luonne sekä kyseisten markkinoiden toimintaan ja rakenteeseen liittyvät tosiasialliset olosuhteet.³⁷

46. Jos sopimuksen tarkoituksena katsotaan olevan kilpailun rajoittaminen, sen oletetaan vaikuttavan kielteisesti kilpailuun ja kuuluvan lähtökohtaisesti kilpailulain 5 §:n kiellon piiriin. Oletus perustuu kilpailun rajoittamisen vakavaan luonteeseen ja kokemukseen siitä, että sopimuksilla, joiden tarkoituksena on rajoittaa kilpailua, on todennäköisesti kielteisiä vaikutuksia markkinoille, ja ne vaarantavat yhteisön kilpailusääntöjen tavoitteet.³⁸ Vakiintuneen oikeuskäytännön mukaan tällaisissa tapauksissa sopimuksen tai yhdenmukaistetun menettelytavan kilpailua estävien, rajoittavien tai vääristävien vaikutusten osalta ei tarvitse esittää erillistä näyttöä.³⁹
47. Sopimuksen, päätöksen tai yhdenmukaistetun menettelytavan kilpailua rajoittavan tarkoituksen arvioinnissa tulee lisäksi ottaa huomioon unionin oikeuskäytännössä vahvistettu lähtökohta, jonka mukaan jokaisen yrityksen on itsenäisesti määrättävä yhteismarkkinoilla noudatettavaksi aikomastaan toimintalinjasta.⁴⁰
48. Kielletty hintayhteistyö kattaa erilaisia menettelyjä, joiden tarkoituksena on vaikuttaa tuotteista tai palveluista perittäviin hintoihin. Kielletyn hintayhteistyön muotoina pidetään esimerkiksi suositus- tai tavoitehintojen asettamista. Oikeuskäytännössä on vakiintuneesti katsottu, että tavoite- ja suositushintoja koskevat järjestelyt sekä toimialajärjestöjen antamat hintasuositukset ovat samalla tavalla kiellettyjä kuin yhteisiä myyntihintoja koskevat järjestelyt, koska ne luovat osapuolille mahdollisuuden kohtuullisen varmasti ennakoida kilpailijoidensa tulevan hinnoittelupolitiikan.⁴¹ Toimialajärjestön tai keskenään kilpailevien yritysten laatimia vakioehtoja tulee arvioida suositushintojen tavoin siltä osin kuin ne liittyvät tuotteesta tai palvelusta perittävään hintaan tai hinnoitteluperusteisiin. Muiden yhteisiä myyntihintoja koskevien järjestelyjen tavoin myös

³⁷ Esim. yhdistetyt asiat C-501/06 P, C-513/06 P, C-515/06 P ja C-519/06 P *GlaxoSmithKline Services ym. v. komissio*, kohta 58, asia C-32/11 *Allianz Hungária Biztosító*, kohta 36 ja asia C-67/13 P *CB v. komissio*, unionin tuomioistuimen tuomio 11.9.2014, kohta 53.

³⁸ Komission suuntaviivat perustamissopimuksen 81 artiklan 3 kohdan soveltamisesta, EYVL C 101/97, 27.4.2004, kohta 21.

³⁹ Esim. asia C-45/85 *Verband der Sachversicherer v. komissio*, kohta 39 ja asia C-49/92 P *komissio v. Anic Participazioni*, kohta 123. Myös HE 11/2004 vp, s. 32 ja komission suuntaviivat Euroopan unionin toiminnasta tehdyn sopimuksen 101 artiklan soveltamisesta horisontaalista yhteistyötä koskeviin sopimuksiin, EUVL C 11/01, 14.1.2011, kohta 24.

⁴⁰ Esim. asia C-49/92 P *komissio v. Anic Participazioni*, kohta 116 ja siinä viitattu oikeuskäytäntö sekä KHO 277/2/10, 14.6.2013, taltio 1993, s. 19.

⁴¹ Esim. asia C-8/72 *Vereeniging van Cementhandelaren v. komissio*, yhteisöjen tuomioistuimen tuomio 17.10.1972, kohdat 19–21, asia C-48/69 *ICI v. komissio*, kohta 118, asia C-45/85 *Verband der Sachversicherer v. komissio*, kohdat 26–32 ja komission päätös asiassa 96/438/EY, *FENEX*, 5.6.1996, kohdat 49 ja 61.

hinnoitteluun liittyvät vakioehdot poistavat epävarmuutta kilpailijoiden hinnoitteluratkaisuista.⁴²

49. Vakiintuneen oikeuskäytännön mukaan hintasuositusten osalta ei ole tarpeen arvioida niiden sitovuutta.⁴³ Esimerkiksi korkein hallinto-oikeus on katsonut *Hiusyrittäjät*-päätöksessä, että vaikka toimialajärjestön antamat hinnankorotussuositukset eivät olleet sen jäseniä velvoittavia, suositukset olivat todellinen ilmaus järjestön tahdosta sovittaa yhteen jäsentensä käyttäytyminen suositusten mukaiseksi.⁴⁴ Näin ollen myöskään hinnoittelua tai sen perusteita koskevien vakioehtojen arvioinnissa niiden sitomattomuudelle ei tule antaa painoarvoa.

6.2.3.2 Asianosaisten menettely

50. KKV:n alustavan arvion mukaan edellä kohdassa 11 kuvattu velan yleisiin ehtoihin sisältyvä maksujen ja palkkioiden muuttamista koskeva ehto on ristiriidassa oikeuskäytännössä vahvistetun itsenäisyysvaatimuksen kanssa. Kyseinen vaatimus edellyttää, että jokainen toimija päättää itsenäisesti markkinoilla noudattamistaan toimintalinjoista. Maksujen ja palkkioiden muuttamista koskeva ehto ei KKV:n alustavan arvion mukaan ole kannustanut pankkeja itsenäisesti arvioimaan omaa kustannusrakennettaan ja määrittelemään maksujen ja palkkioiden muuttamisedellytyksiä täsmällisesti, vaan se on ollut omiaan yhdenmukaistamaan maksujen ja palkkioiden muuttamisedellytyksiä velan yleisten ehtojen mukaisiksi.
51. KKV:n alustavan arvion mukaan maksujen ja palkkioiden muuttamista koskeva ehto, jonka mukaan pankeilla on mahdollisuus korottaa maksuja ja palkkioita hintatason kohoamisen tai kustannusten lisääntymisen vuoksi tai muusta perustellusta syystä, antaa pankeille laajat mahdollisuudet muuttaa kuluttajaluottojen maksuja ja palkkioita. KKV:n alustavan arvion mukaan maksujen ja palkkioiden muuttamista koskevan ehdon lavea muotoilu siirtää hintatason kohoamiseen ja kustannusten lisääntymiseen liittyvän riskin pankeilta kuluttajille. Yksittäisen kuluttajan on kyseisen ehdon perusteella käytännössä mahdotonta arvioida, milloin, kuinka paljon ja mistä syystä pankin perimät maksut ja palkkiot muuttuvat.⁴⁵

⁴² Ks. komission suuntaviivat Euroopan unionin toiminnasta tehdyn sopimuksen 101 artiklan soveltamisesta horisontaalista yhteistyötä koskeviin sopimukseen, EUVL C 11/01, 14.1.2011, kohta 276, jonka mukaan vakioehdot, joihin sisältyvillä määräyksillä on suora vaikutus asiakkailta veloitetuihin hintoihin (esimerkiksi suositushinnat ja alennukset), tarkoituksena on rajoittaa kilpailua.

⁴³ Asia 45/85 *Verband der Sachversicherer v. komissio*, kohdat 29–32 ja komission päätös asiassa 96/438/EY, *FENEX*, 5.6.1996, kohdat 45, 49 ja 73–74.

⁴⁴ KHO 277/2/10, 14.6.2013, taltio 1993, s. 16–17.

⁴⁵ Kuluttaja-asiamies on pitänyt ehdon muotoilua kuluttajansuojalain vastaisena. Ks. jäljempänä kohta 71.

52. KKV:n alustavan arvion mukaan maksujen ja palkkioiden muutosten perusteiden lavean muotoilun johdosta pankin perimien maksujen ja palkkioiden muutokset ovat ainoita lainan kustannusten muutoksia, joita kuluttaja ei voi ottaa huomioon pankkeja kilpailuttaessaan ja lainaa ottaessaan. KKV:n alustavan arvion mukaan tämä on osaltaan omiaan rajoittamaan pankkien välistä hintakilpailua.
53. KKV:n alustavan arvion mukaan maksujen ja palkkioiden muuttamista koskevasta ehdosta sopimisessa on kyse kilpailun riskien tietoisesta korvaamisesta yritysten välisellä yhteistyöllä. Maksujen ja palkkioiden muuttamista koskeva ehto on omiaan poistamaan epävarmuutta kilpailijoiden maksuja ja palkkioita koskevien hinnoittelumuutosten perusteista. Kilpailijoiden hinnoitteluratkaisuihin liittyvän epävarmuuden poistumisesta pankeille seuraavaa hyötyä voidaan KKV:n alustavan arvion mukaan katsoa lisäävän se, että viime vuosien matalan korkotason vuoksi maksujen ja palkkioiden muuttaminen on ollut entistä tärkeämpi keino parantaa pankkien kannattavuutta.⁴⁶
54. KKV:n alustavan arvion mukaan edellä esitettyä näkemystä tukee FK:n laatima sisäinen kilpailuoikeudellinen itsearvio, joka kuvastaa osaltaan velan yleisiin ehtoihin sisältyvän maksujen ja palkkioiden muuttamista koskevan ehdon luonnetta ja kilpailua rajoittavaa tarkoitusta. Itsearviota on käsitelty velan yleisten vakioehtojen ohella edellä kohdassa 9 mainitussa FK:n pankkijohtokunnan kokouksessa 8.9.2011.
55. FK:n kuluttajaluottoja koskevien malliehtojen kilpailuoikeudellisen itsearvion mukaan maksujen ja palkkioiden muuttamista koskevan ehdon taustalla on tavoite pankkien toiminnan kannattavuuden varmistamisesta. Itsearviossa todetaan: *"Pankkien tulee huolehtia toimintansa taloudellisista edellytyksistä niin, että toiminta on kaikissa tilanteissa kannattavaa. Mikäli yleinen hintataso nousee tai kustannukset lisääntyvät, pankilla tulee olla keinot vastata hintojen korotuspaineisiin."*⁴⁷ KKV:n alustavan arvion mukaan maksujen ja palkkioiden muuttamista koskevan ehdon lavean muotoilun tarkoituksena on siten ollut mahdollistaa hintatason kohoamiseen ja kustannusten lisääntymiseen liittyvän riskin siirtäminen pankeilta kuluttajille.
56. Vaikka maksujen ja palkkioiden muuttamista koskeva ehto ei ole ollut pankkeja sitova, KKV:n alustavan arvion mukaan kyseistä ehtoa on sen sanamuodon ja siihen liittyvän kilpailuoikeudellisen itsearvion toteamusten täsmällisyyden vuoksi pidettävä ilmauksena FK:n ja pankkien tahdosta sovittaa yhteen pankkien käyttäytyminen maksujen ja palkkioiden muuttamista koskevan vakioehdon mukaiseksi.

⁴⁶ Esimerkiksi FK:n julkaisussa Pankit Suomessa 2013 todetaan matalan korkotason aiheuttaneen paineita pankkien perusliiketoiminnan kannattavuudelle. FK: Pankit Suomessa 2013, julkaistu 30.4.2014, s. 4. Vastavasti vuoden 2012 osalta FK: Pankit Suomessa 2012, julkaistu 27.6.2013, s. 2.

⁴⁷ FK:n kuluttajaluottojen malliehtoja koskeva kilpailuoikeudellinen itsearvio, s. 4.

57. Asian lopputulos huomioon ottaen KKV ei pidä tarpeellisena ottaa lopullisesti kantaa menettelyn luonteeseen tai sen tarkoitukseen.

6.2.4 Kilpailunrajoituksen merkittävyys

58. Kilpailulain 5 §:ssä kielletään sellaiset elinkeinonharjoittajien väliset sopimukset, elinkeinonharjoittajien yhteenliittymien päätökset sekä elinkeinonharjoittajien yhdenmukaistetut menettelytavat, joiden tarkoituksena on merkittävästi estää, rajoittaa tai vääristää kilpailua. Vastaavaa merkittävyyskriteeriä ei sisälly SEUT 101 artiklan 1 kohdan sanamuotoon, mutta kyseinen edellytys on vahvistettu oikeuskäytännössä.⁴⁸

59. KKV tulkitsee kilpailulain 5 §:n merkittävyyskriteeriä unionin tuomioistuinten ja komission oikeuskäytännön mukaisesti. Kilpailulain 5 §:ää edeltäneen kilpailunrajoituslain 4 §:n esitöissä viitataan merkityksellisyysarvioinnin osalta komission *de minimis* -tiedonantoon⁴⁹ ja todetaan, että vakavimpia kilpailunrajoituksia ei voida pitää vähämerkityksellisinä siinäkin tapauksessa, että osapuolten markkinaosuudet eivät ylittäisi tiedonannossa määriteltyjä markkinaosuusrajoja.⁵⁰

60. KKV:n alustavan arvion mukaan pankkien ja FK:n edellä kuvatun menettelyn tarkoituksena on jaksossa 6.2.3 selostetulla tavalla ollut pankkien välisen hintakilpailun rajoittaminen pankkien kannattavuuden parantamiseksi. Tällaisen menettelyn katsotaan kuuluvan vakavimpina pidettyjen kilpailunrajoitusten joukkoon, jota *de minimis* -tiedonanto ei koske.

61. Asian lopputulos huomioon ottaen KKV ei pidä tarpeellisena ottaa lopullisesta kantaa menettelyn merkittävyyteen.

6.2.5 Asianosaisten esittämä tehokkuuspuolustus

62. Edellä esitetyn mukaisesti pankkien ja FK:n menettelyssä on KKV:n alustavan arvion mukaan ollut kyse kilpailulain 5 §:n vastaisesta tarkoitukseltaan kilpailua rajoittavasta toiminnasta. Tällaisilla vakavilla kilpai-

⁴⁸ Esim. asia C-5/69 *Voelk v. Vervaecke*, yhteisöjen tuomioistuimen tuomio 9.7.1969, kohta 7 ja asia C-7/95 P *Deere v. komissio*, yhteisöjen tuomioistuimen tuomio 28.5.1998, kohta 77.

⁴⁹ Komission *de minimis* -tiedonanto (2014/C 291/01) ja sen liitteenä olevat komission suuntaviivat tarkoitukseltaan kilpailua rajoittavista menettelyistä sen määrittelemiseksi, milloin sopimukset voivat saada *de minimis* -tiedonannon suojaa (SWD(2014) 198 final). Suuntaviivojen mukaan *de minimis* -tiedonannon ns. safe harbour -suojan saamisen edellytyksenä on markkinaosuusrajojen alittumisen ohella se, ettei sopimuksen tai yhdenmukaistetun menettelytavan tarkoituksena ole kilpailun rajoittaminen (s. 3). Myös unionin oikeuskäytännössä on täsmennetty, että *de minimis* -sääntö voi soveltua vain sellaisiin kilpailunrajoituksiin, joiden vaikutuksena on kilpailun rajoittuminen. Asia T-44/00 *Mannesmannröhren-Werke v. komissio*, yhteisöjen ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen tuomio 8.7.2004, kohdat 130 ja 196.

⁵⁰ HE 318/2004 vp, s. 32.

lunrajoituksilla on harvoin tehokkuutta edistäviä vaikutuksia.⁵¹ KKV pitää kuitenkin tarkoituksenmukaisena lyhyesti tarkastella FK:n kuluttajaluottojen malliehtojen kilpailuoikeudellisessa itsearviossa esitettyä tehokkuuspuolustusta.

63. Edellä jaksossa 6.1.3 selostetulla tavalla kilpailulain 5 §:n kielto ei koske elinkeinonharjoittajien välistä sopimusta, yhdenmukaistettua menettelyä tai elinkeinonharjoittajien yhteenliittymän päätöstä, joka täyttää kilpailulain 6 §:n mukaiset kumulatiiviset tehokkuuteen, kuluttajahyötyyn, välttämättömyyteen ja kilpailun säilymiseen liittyvät vaatimukset. Kilpailulain 6 §:n nojalla sallittuna voidaan pitää sopimusta tai päätöstä, joka (i) osaltaan tehostaa tuotantoa tai tuotteiden jakelua taikka edistää teknistä tai taloudellista kehitystä, (ii) jättää kuluttajille kohtuullisen osuuden näin saatavasta hyödystä, (iii) ei aseta asianomaisille elinkeinonharjoittajille rajoituksia, jotka eivät ole välttämättömiä mainittujen tavoitteiden saavuttamiseksi ja (iv) ei anna näille elinkeinonharjoittajille mahdollisuutta poistaa kilpailua merkittävältä osalta kysymyksessä olevia hyödykkeitä.

1. Tuotannon tai tuotteiden jakelun tehostaminen taikka teknisen tai taloudellisen kehityksen edistäminen

64. FK on kuluttajaluottojen kilpailuoikeudellisessa itsearviossaan esittänyt maksujen ja palkkioiden muuttamista koskevan vakioehdon tehokkuuseduista seuraavaa:

”Yleisellä tasolla muotoiltu maksujen ja palkkioiden korotusperuste jättää tilaa jokaiselle pankille määritellä itse mahdolliset hintojen korotukset. Ehdon mukaan korotus on mahdollinen vain, kun siihen on objektiivisista seikoista johtuva perusteltu syy, kuten yleinen hintatason kohoaminen tai kustannusten lisääntyminen. Tällaiset syyt aiheuttavat luonnollisesti hintojen korotuspaineita, ja on selvyden vuoksi hyvä, että nämä perusteet ilmaistaan velan yleisissä ehdoissa.

Sopimusehdon johdosta pankit voivat kukin itse määritellä ne tilanteet, joiden yhteydessä hintojen korotus tulee ajankohtaiseksi.”⁵²

65. Kilpailulain 6 §:n tehokkuuspuolustuksen ensimmäisen tehokkuutta koskevan kriteerin täytyminen edellyttää, että kilpailunrajoitus tehostaa tuotantoa tai tuotteiden jakelua taikka edistää teknistä tai taloudellista kehitystä. Tehokkuusetuja ei arvioida subjektiivisesti, vaan ainoastaan objektiiviset edut voidaan ottaa huomioon.⁵³ Lisäksi edellytetään, että

⁵¹ Komission suuntaviivat perustamissopimuksen 81 artiklan 3 kohdan soveltamisesta, EYVL C 101/97, 27.4.2004, kohta 46.

⁵² FK:n kuluttajaluottojen malliehtoja koskeva kilpailuoikeudellinen itsearvio, s. 4.

⁵³ Esim. yhdistetyt asiat C-501/06 P, C-513/06 P, C-515/06 P ja C-519/06 P *GlaxoSmithKline Services ym. v. komissio*, kohta 102 ja asia C-382/12 P *MasterCard Inc. ym. v. komissio*, kohta 235.

kilpailunrajoituksen ja väitetyn tehokkuusedun välillä on suora syy-yhteys.⁵⁴

66. Vakioehtojen käyttö saattaa tietyissä tilanteissa tuottaa tehokkuutta. Tehokkuushyötyä voidaan katsoa seuraavan esimerkiksi silloin, kun vakioehdot parantavat tuotteiden vertailtavuutta. Tällöin kuluttajien mahdollisuudet kilpailuttaa, vertailla ja vaihtaa palveluntarjoajaa tai tavaran-toimittajaa paranevat.⁵⁵
67. KKV:n alustavan arvion mukaan maksujen ja palkkioiden muuttamista koskevasta ehdosta sopiminen ei kilpailulain 6 §:n edellyttämällä tavalla tehosta tuotantoa tai tuotteiden jakelua taikka edistä teknistä tai taloudellista kehitystä. Kuten edellä kohdissa 51–52 on todettu, KKV alustavasti katsoo maksujen ja palkkioiden muuttamista koskevan ehdon antavan pankeille laajat mahdollisuudet muuttaa kuluttajaluottojen maksuja ja palkkioita. Ehdon perusteella yksittäisen kuluttajan on käytännössä mahdotonta arvioida pankin perimien maksujen ja palkkioiden muutoksia ja niiden perusteita. Ehdosta sopiminen ei paranna vertailtavuutta, vaan tosiasiallisesti heikentää kuluttajan mahdollisuuksia vertailla pankkien maksujen ja palkkioiden muuttamisperusteita. Ehdosta sopiminen hyödyttää ainoastaan pankkeja, joille ehto mahdollistaa hintatason kohoamisen ja kustannusten lisääntymiseen liittyvän riskin siirtämisen kuluttajille.

2. Kohtuullisen osuuden siirtyminen kuluttajille

68. Kuluttajaluottojen maksujen ja palkkioiden muuttamista koskevasta ehdosta sopimisesta seuraavien kuluttajahyötyjen osalta FK esittää sopimusehdolla turvattavan, että hintoja korotetaan vain silloin, kun siihen on perusteltu syy. FK:n mukaan ”yleinen hintatason kohoaminen” ja ”kustannusten lisääntyminen” antavat kuvaa tilanteista, joissa hinnankorotuksia voidaan tehdä. FK katsoo tämän helpottavan asiakkaan oman talouden suunnittelua.⁵⁶
69. Kilpailulain 6 §:n tehokkuuspuolustuksen kuluttajahyötyä koskevan kriteerin arvioinnissa ”kohtuullisen osuuden” käsite viittaa siihen, että välittävän hyödyn on vähintäänkin kompensoitava tosiasialliset tai todennäköiset kielteiset vaikutukset, joita kuluttajille aiheutuu kilpailunrajoituksesta. Kilpailunrajoituksen nettovaikutuksen on oltava vähintäänkin neutraali niiden kuluttajien kannalta, joihin kilpailunrajoitus vaikuttaa.

⁵⁴ Esim. asia T-29/92 *SPO ym. v. komissio*, yhteisöjen ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen tuomio 21.2.1995, kohta 291.

⁵⁵ Komission suuntaviivat Euroopan unionin toiminnasta tehdyn sopimuksen 101 artiklan soveltamisesta horisontaalista yhteistyötä koskeviin sopimuksiin, EUVL C 11/01, 14.1.2011, kohta 312.

⁵⁶ FK:n kuluttajaluottojen malliehtoja koskeva kilpailuoikeudellinen itsearvio, s. 4–5.

Jos sopimus heikentää näiden kuluttajien tilannetta, kilpailulain 6 §:n toinen edellytys ei täyty.⁵⁷

70. KKV:n alustavan arvion mukaan maksujen ja palkkioiden muuttamista koskevasta ehdosta sopimisesta seuraavista hyödyistä ei siirry kilpailulain 6 §:n edellyttämällä tavalla kohtuullista osuutta kuluttajille. KKV:n alustavan arvion mukaan ehdosta sopiminen heikentää kuluttajien asemaa: sen sijaan että pankit itsenäisesti määrittäisivät täsmälliset ja selkeät edellytykset maksujen ja palkkioiden muuttamiselle, ne ovat keskenään sopineet maksujen ja palkkioiden muuttamista koskevan vakioehdon laveasta muotoilusta, joka mahdollistaa hintatason kohoamiseen ja kustannusten lisääntymiseen liittyvän riskin siirtämisen pankilta kuluttajille. KKV:n alustavan arvion mukaan ehdon lavea muotoilu on edellä kohdissa 51–52 selostetulla tavalla heikentänyt kuluttajien mahdollisuuksia sekä ennakoita kuluttajaluoton kustannusmuutoksia että tehdä hintavertailua pankkien välillä.
71. Sen lisäksi, että maksujen ja palkkioiden muuttamista koskevan ehdon muotoilu ei täytä kilpailulain 6 §:n tehokkuuspuolustuksen kuluttajahyötyä koskevaa kriteeriä, kuluttaja-asiamies on pitänyt ehdon muotoilua kuluttajaoikeuden vastaisena, mikä osaltaan tukee KKV:n alustavaa arviota siitä, ettei ehdosta sopimisesta seuraa kuluttajahyötyä.⁵⁸

3. Kilpailunrajoituksen välttämättömyys

72. Maksujen ja palkkioiden muuttamista koskevasta ehdosta sopimisen välttämättömyyttä FK perustelee kilpailuoikeudellisessa itsearviossaan sillä, että pankkien toiminnan on oltava kaikissa tilanteissa kannattavaa, joten yleisen hintatason noustessa tai kustannusten lisääntyessä pankilla tulee olla keinot vastata hintojen korotuspaineisiin. FK katsoo, että vakioehdossa mainittu ”perusteltu syy hintojen korottamiselle” rajaa asiakasmaksujen korotustilanteet ainoastaan niihin, joissa maksujen korottaminen on objektiivisesti arvioiden aiheellista.⁵⁹
73. Kilpailulain 6 §:n tehokkuuspuolustuksen välttämättömyyttä koskevan edellytyksen mukaan kilpailua rajoittavassa sopimuksessa ei saa määrätä rajoituksia, jotka eivät ole välttämättömiä kyseisen sopimuksen luomien tehokkuusetujen saavuttamiseksi. Edellytykseen sisältyy kaksi ehtoa. Ensinnäkin kilpailua rajoittavan sopimuksen on itsessään oltava

⁵⁷ Komission suuntaviivat perustamissopimuksen 81 artiklan 3 kohdan soveltamisesta, EYVL C 101/97, 27.4.2004, kohta 85.

⁵⁸ Kuluttaja-asiamies on kiinnittänyt huomiota Danske Bank Oyj:n kuluttajaluottosopimuksissaan käyttämiin maksujen ja palkkioiden muuttamista koskeviin ehtoihin Danske Bankin muutettua henkilöasiakaslainojen palvelumaksuja 1.2.2013. Danske Bankin soveltamien yleisten ehtojen maksujen ja palkkioiden muuttamista koskeva ehto vastaa FK:ssa laadittuihin velan yleisiin ehtoihin sisältyvän maksujen ja palkkioiden muuttamista koskevaa ehtoa. Kuluttaja-asiamiehen arvioinnin voidaan siten katsoa koskevan Danske Bankin yleisten ehtojen ohella myös FK:n velan yleisiä ehtoja. Asia KUV/7165/41/2012, jonka käsittely on päätetty 26.2.2015.

⁵⁹ FK:n kuluttajaluottojen malliehtoja koskeva kilpailuoikeudellinen itsearvio, s. 4.

kohtuudella tarpeellinen tehokkuusetujen saavuttamiseksi. Toiseksi myös sopimuksesta seuraavien yksittäisten kilpailunrajoitusten on oltava kohtuudella tarpeellisia tehokkuusetujen saavuttamiseksi.⁶⁰ Välttämättömyyden arvioinnissa ratkaisevana tekijänä on se, mahdollistavatko kilpailua rajoittava sopimus ja sen yksittäiset rajoitukset kyseisen toiminnan toteuttamisen tehokkaammin kuin se voitaisiin todennäköisesti toteuttaa ilman kyseistä sopimusta tai rajoitusta.

74. KKV:n alustavan arvion mukaan pankkien kannattavuuden varmistamista ei voida pitää kilpailulain 6 §:n mukaisena tehokkuushyötynä, joten välttämättömyyskriteerin täyttymisen arviointi ei ole tarpeellista. KKV kuitenkin toteaa, ettei kuluttajaluottojen maksujen ja palkkioiden muuttamista koskevasta ehdosta sopimista voida pitää FK:n esittämällä tavalla pankkien kannattavuuden varmistamiseksi välttämättömänä, sillä jokaisella pankilla on mahdollisuus itsenäisesti päättää maksujen ja palkkioiden muuttamista koskevista edellytyksistä.
75. Koska KKV:n alustavan arvion mukaan tehokkuuspuolustuksen neljästä kumulatiivisesta kriteeristä kolme jää edellä selostetulla tavalla täyttymättä, neljännen kilpailun poistumista koskevan kriteerin täyttymisen arviointi ei ole tarpeellista.
76. Asian lopputulos huomioon ottaen KKV ei pidä tarpeellisena ottaa lopullisesti kantaa kilpailulain 6 §:n mukaisten kriteerien täyttymiseen.

7. Asianosaisten antamat sitoumukset

77. Asian käsittelyn päättämiseksi asianosaiset ovat antaneet KKV:lle seuraavan sitoumuksen. Sitoumuksen piiriin kuuluvat kuluttajansuojalain 7 luvun 1 §:ssä määritellyt kuluttajaluottoja koskevat sopimukset, joiden maksujen muutoksiin sovelletaan kuluttajansuojalain 7 luvun 24 §:ää. Sitoumus koskee myös kuluttajansuojalain 7 luvun 1 §:ssä määritellyt kuluttajaluottoja koskevia sopimuksia, joihin sovelletaan kuluttajansuojalain 7 luvun 24 §:n sijaan maksupalvelulakia, mikäli kyseisissä kuluttajaluottosopimuksissa on ollut edellä kohdassa 11 kuvattu FK:n velan yleisiin ehtoihin sisältyvä maksujen ja palkkioiden muuttamista koskeva ehto.

1. ”Jotta asian käsittely saataisiin päätökseen, [asianosainen] sitoutuu siihen, että se soveltaa sellaisissa kuluttajaluottosopimuksissaan, joissa on käytössä Finanssialan Keskusliiton velan yleisten malliehtojen 8.9.2011 hyväksytyn tai sitä aikaisemman maksujen ja palkkioiden muuttamista koskevan kohdan 4 mukainen ehto (jäljempänä malliehto), seuraavaa ehtoa:

⁶⁰ Komission suuntaviivat perustamissopimuksen 81 artiklan 3 kohdan soveltamisesta, EYVL C 101/97, 27.4.2004, kohta 73.

”Pankki voi korottaa velasta perittäviä luottosopimuksen mukaisia maksuja tai palkkioita viranomaispäätöksestä tai määräyksestä taikka lainsäädännön muutoksesta johtuvalla perusteella kustannusmuutosta vastaavasti, jos muutosperuste koskee suoraan kyseistä luottosopimusta. Maksun tai palkkion korotus ei saa olla suurempi kuin luotonantajalle aiheutunut tosiasiallinen lisäys kustannuksissa, joiden johdosta maksua tai palkkiota luottosopimuksen mukaan peritään. On kuitenkin riittävää, että maksun muutos vastaa likimääräisesti tosiasiallisten kustannusten määrän lisäyksiä.

Pankin oikeus edellä mainittuun korotukseen lakkaa, kun sen peruste on poistunut” (jäljempänä sitoumusehto)

Ehtoa sovelletaan kunkin mainitun kuluttajaluottosopimuksen voimassaolon päättymiseen saakka.

2. [Asianosainen] sitoutuu sisällyttämään kohdassa 1 todetun sitoumusehdon kuluttajansuojalain 7 luvun 24 §:ää koskevan asuntoluottodirektiivin kansalliseen täytäntöönpanoon perustuvan muutoksen voimaantulopäivästä 1.1.2017 (jäljempänä voimaantulopäivä) lukien kohdassa 1 tarkoitettuihin uusiin kuluttajaluottosopimuksiin 3 vuoden ajan sekä soveltamaan sitoumusehdon mukaista käytäntöä Kilpailu- ja kuluttajaviraston päätöksen antamispäivänä voimassa oleviin ja sen jälkeen, mutta ennen voimaantulopäivää tehtäviin, kohdassa 1 tarkoitettuihin uusiin kuluttajaluottosopimuksiin.

[Asianosainen] sitoutuu ilmoittamaan tämän sitoumuksen mukaisesta palkkioiden ja maksujen korottamisesta koskevasta käytännöstä voimassa olevien, ennen voimaantulopäivää solmittujen kuluttajaluottosopimusten asiakkaille pysyvällä tavalla vuoden 2017 aikana.

Sitoumuksen antaminen ei tarkoita, että [asianosainen] katsoisi menetelleensä lainvastaisesti.”

8. Uhkasakon asettaminen

78. Kilpailulain 46 §:n 1 momentin mukaan KKV voi asettaa kilpailulain nojalla asettamansa ehdon tai antamansa määräyksen, kiellon tai veloitteen noudattamisen tehosteeksi uhkasakon. Uhkasakon tuomitsee maksettavaksi markkinaoikeus. Lain 46 §:n 3 momentin mukaan uhkasakon määräämisestä ja tuomitsemisesta säädetään uhkasakkolaisissa (1113/1990). Uhkasakkolain 8 §:n mukaan uhkasakon suuruutta harkittaessa on otettava huomioon pääveloitteen laatu ja laajuus, veloitettun maksukyky ja muut asiaan vaikuttavat seikat.

79. KKV katsoo, että tämän päätöksen mukaisen määräyksen noudattamisen tehosteeksi asianosaisille on asetettava uhkasakko. Kilpailulain 46 §:n nojalla KKV asettaa asianosaisille alla yksilöidyn suuruisen uhkasakon:

Aktia Bank Abp	100 000 euroa
Danske Bank Oyj	400 000 euroa
Nordea Pankki Suomi Oyj	880 000 euroa
OP Ryhmä	950 000 euroa
POP Pankkiliitto osk	100 000 euroa
Svenska Handelsbanken AB (julk) (Suomen sivukonttoritoiminta)	180 000 euroa
Säästöpankkiliitto osk	100 000 euroa
Ålandsbanken Abp	100 000 euroa

9. Johtopäätökset

80. KKV:n näkemyksen mukaan voimassa olevien ja sitoumuspäätöksen antamisen jälkeen myönnettävien kuluttajansuojalain 7 luvun 1 §:n mukaisten kuluttajaluottojen maksujen muutokseen sovellettava uusi ehto on omiaan poistamaan asianosaisten edellä kuvatun menettelyn kilpailua rajoittavan luonteen.
81. KKV voi ottaa asian uudelleen käsiteltäväkseen, jos jokin päätöksen perusteena oleva tosiseikka muuttuu olennaisesti, jos asianosaiset elinkeinonharjoittajat rikkovat sitoumuksiaan tai jos päätös on perustunut osapuolten toimittamiin puutteellisiin, virheellisiin tai harhaanjohtaviin tietoihin.
82. KKV ei ota tässä päätöksessä kantaa siihen, ovatko asianosaiset toimineet kilpailulain 5 §:n ja SEUT 101 artiklan vastaisesti.

10. Sovelletut säännökset

Kilpailunrajoituslaki (480/1992) 4 ja 5 §, kilpailulaki (948/2011) 5, 6, 10, 46 ja 50 §, Sopimus Euroopan unionin toiminnasta 101 artikla.

11. Muutoksenhaku

Kilpailu- ja kuluttajaviraston tässä asiassa antamaan päätökseen saa hakea muutosta markkinaoikeudelta kilpailulain 44 §:n perusteella siten kuin hallintolainkäyttölaissa (586/1996) säädetään. Valitusosoitus on päätöksen liitteenä.

Viraston kilpailulain 10 §:n nojalla antamaa päätöstä on valituksesta huolimatta noudatettava, jollei markkinaoikeus toisin määrää.

12. Lisätiedot

Lisätietoja päätöksestä antaa erikoistutkija Martina Castrén (martina.castren@kkv.fi, 029 505 3325).

Pääjohtaja

Juhani Jokinen

Erikoistutkija

Martina Castrén

Liite:

Valitusosoitus